

Fenomén

Ačkoliv jsem se nestal fenomenologem, přece jsem se něco od fenomenologů (a konkrétně od Patočky) naučil, byť s významnými korekturami: totiž že filosofovat je třeba s ustavičným ohledem na fenomény, tj. na to, co se („jakoby samo“ – to je můj kriticky bdělý dodatek, neboť jde jen o „zdání“, že „samo“) „dává“ naší zkušenosti. Tato zásada je polemicky namířena proti filosofování z „principů“. Patočka to vykládá stručně a zřetelně např. ve *Vlastních glosách ke ‚Kacířským esejům‘*, zvl. Péče o duši 3, na str. 140 n. Liším se ovšem v tom, že nemyslím, že by bylo možno zásadně a důsledně „vycházet“ od nějakých „čistých“ – resp. od každé naší intelektuální intervence „očistěných“ – fenoménů jako od pevného, solidního „základu“; v každém „fenoménu“ lze prokázat nejrůznější intervence našich „předporozumění“, které nejsou součástí toho, „co se samo ukazuje“; to vědí ovšem fenomenologové také. Jde mi však o to, že tu nejde o něco jen rušivého a „znečišťujícího“, ale naopak o něco spolu-konstitutivního, bez čeho žádné „sebeukazování“ není prostě vůbec možné, takže ono „očistění“ by nutně znamenalo likvidaci fenoménu samého. Ovšem je třeba náležitě rozlišit – a to Patočka (ani fenomenologové) nedělá – „úkaz“ a „jev“: to, co se „ukazuje“, není žádné „sebe-ukazování“, protože k tomu „sebe-“ je nezbytně zapotřebí vnějšího „subjektu“ (pozorovatele, interpreta – ten totiž musí „předpokládat“ nějaké „svojství“, které smyslově vnímat ani jinak „nahlížet“ nelze). To, co se „ukazuje“, je vždy jen momentální, tj. aktuálně přítomný stav pro možné „vzezření“ (toto „vzezření“ ovšem už předpokládá nejen perspektivu, ale „vnímatele“). Už samo vnímání je možné jen tak, že série „úkazů“ je interpretována jako něco, co k sobě náleží, a zároveň je vydělována z toho resp. od toho, co už k „tomu“ nenáleží. (Srv. Husserlovu retenci a protenci; k tomu je právě nezbytné připomenout nutnost „dezinteresu“ na mnohém dalším „znělým“, které při znění „tónu“ k našemu sluchu doléhá.)

(Písek, 060617-1.)